

КРЕЙТЕР А. О.

аспірант

*(Науково-дослідний інститут
публічного права)*

ORCID ID: 0009-0004-2727-0614

УДК 342.9

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2024.4.73>**СУБ'ЄКТИ ДИСЦИПЛІНАРНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЩОДО ОСІБ,
ЯКІ МАЮТЬ СПЕЦІАЛЬНІ ЗВАННЯ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ**

Стаття присвячена комплексному аналізу суб'єктів дисциплінарного провадження щодо осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України.

Проаналізовані думки вчених щодо учасників судового адміністративного процесу, адміністративно-деліктного провадження, адміністративного судочинства, а також дисциплінарного провадження щодо осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України.

Основними нормативним актами, які регламентують діяльність суб'єктів дисциплінарного провадження щодо осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, є такі: Конституція України, Закон України «Про Бюро економічної безпеки України», Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», Положення про дисциплінарну комісію Бюро економічної безпеки України, затверджене Наказом Бюро економічної безпеки України № 15 від 24 січня 2022 року тощо.

Визначено, що директор бюро економічної безпеки України уповноважений на застосування дисциплінарних стягнень щодо осіб, які мають спеціальні звання центрального апарату Бюро економічної безпеки, проте таке застосування здійснюється на підставі рішення дисциплінарної комісії. Керівник територіального у правління бюро економічної безпеки може накласти дисциплінарні стягнення на осіб, що мають спеціальні звання територіального управління бюро економічної безпеки згідно рішення дисциплінарної комісії.

Основними суб'єктами дисциплінарного провадження щодо осіб, які мають спеціальні звання бюро економічної безпеки України є такі: 1) суб'єкт, наділений повноваженнями накладати дисциплінарні стягнення; 2) суб'єкт, наділений повноваженнями здійснювати дисциплінарне розслідування та скласти висновок про наявність чи відсутність у діях працівника бюро економічної безпеки України дисциплінарного проступку; 3) суб'єкти щодо яких здійснюється провадження; 4) суб'єкти, які представляють права та інтереси інших осіб; 5) суб'єкти, що сприяють здійсненню дисциплінарного провадження; 6) суб'єкти, що наділені повноваженнями щодо перегляду рішення про накладення дисциплінарного стягнення.

Ключові слова: дисциплінарне провадження; суб'єкти; учасники; бюро економічної безпеки України; дисциплінарна відповідальність.

Kreyter A. O. Subjects of disciplinary proceedings against persons holding special ranks of the Bureau of Economic Security of Ukraine

The article is devoted to a comprehensive analysis of the subjects of disciplinary proceedings against persons holding special ranks of the Bureau of Economic Security of Ukraine.

The opinions of scientists regarding the participants of the judicial administrative process, administrative tort proceedings, administrative judicial proceedings, as well as disciplinary proceedings against persons holding special ranks of the Bureau of Economic Security of Ukraine are analyzed.

The main regulatory acts regulating the activities of subjects of disciplinary proceedings against persons holding special ranks of the Bureau of Economic Security of Ukraine are the following: the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine “On the Bureau of Economic Security of Ukraine”, the Law of Ukraine “On the Disciplinary Statute of the National Police of Ukraine”, the Regulations on the Disciplinary Commission of the Bureau of Economic Security of Ukraine, approved by Order of the Bureau of Economic Security of Ukraine No. 15 dated January 24, 2022, etc.

It is determined that the Director of the Bureau of Economic Security of Ukraine is authorized to apply disciplinary sanctions against persons holding special ranks of the central apparatus of the Bureau of Economic Security, however, such application is carried out on the basis of a decision of the disciplinary commission. The head of the territorial board of the Bureau of Economic Security may impose disciplinary sanctions on persons holding special ranks of the territorial department of the Bureau of Economic Security in accordance with the decision of the disciplinary commission.

The main subjects of disciplinary proceedings against persons holding special ranks of the Bureau of Economic Security of Ukraine are as follows: 1) an entity authorized to impose disciplinary sanctions; 2) an entity authorized to conduct a disciplinary investigation and draw up a conclusion on the presence or absence of a disciplinary offense in the actions of an employee of the Bureau of Economic Security of Ukraine; 3) entities against which proceedings are being conducted; 4) entities representing the rights and interests of other persons; 5) entities facilitating the implementation of disciplinary proceedings; 6) entities authorized to review the decision to impose disciplinary sanctions.

Key words: *disciplinary proceedings; entities; participants; Bureau of Economic Security of Ukraine; disciplinary liability.*

Дослідження питання суб'єктного складу дисциплінарного провадження щодо осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, має вагомe матеріальне та процесуальне значення, адже від правильності його визначення залежить законність прийнятого рішення щодо накладення дисциплінарного стягнення, стан службової дисципліни її працівників тощо. Актуальності вказаній проблематиці додає відсутність єдиного застосування термінів суб'єктів та учасників дисциплінарного провадження в службових правовідносинах.

Так, Е.Ф. Демський, досліджуючи адміністративне процесуальне право, зазначає що з прикладної точки зору варто здійснити класифікацію учасників процесу відповідно до ознак їх повноважень та функціонального призначення щодо розгляду та вирішення адміністративних справ у сфері публічно-правових відносин. Усіх учасників судового адміністративного процесу вчений пропонує здійснити поділ на кілька груп: 1) особи (органи), які уповноважені розглядати адміністративні справи; 2) особи, які обстоюють в судовому адміністративному процесі права осіб та їх законні інтереси; 3) особи, які уповноважені представляти та захищати інтереси інших осіб; 4) особи, які сприяють здійсненню адміністративного судочинства. Звичайно, що запропонована класифікація досить умовна, проте інформативна щодо структури учасників адміністративного процесу чи певного провадження [1, с.80].

В.К. Колпаков та В.В. Гордєєв всіх суб'єктів адміністративно-деліктного провадження пропонують поділити на кілька таких груп: 1) компетентні органи та посадові особи, уповноважені на вчинення владних дій, що впливають на долю і рух справи. До них належать

визначені суб'єкти, наділені повноваженнями складати протоколи про адміністративні правопорушення, а також розглядати такі ж справи; суб'єкти, що впливають на долю і рух справи, проте розглядати їх не уповноважені (наприклад, прокурор); особи, що уповноважені на реалізацію заходів забезпечення провадження; 2) суб'єкти, з особистим інтересом щодо результатів розгляду справи, зокрема: а) особа, що притягується до відповідальності; б) представники (батьки, опікуни, усиновителі, адвокати); в) потерпілий; 3) суб'єкти, які сприяють установленню об'єктивної істини в справі шляхом подання уповноваженим органам та посадовим особам відомої їм інформації про обставини справи (свідки); 4) суб'єкти, що мають спеціальні знання у певній сфері і залучаються з метою певного дослідження (перекладачі та експерти); 5) суб'єкти, які засвідчують дії, факти, обставини (поняті); 6) суб'єкти, що уповноважені сприяти виконанню постанови по справі (трудові та громадські колективи, адміністрація за місцем роботи, проживання або навчання) та протидіяти вчиненню нових адміністративних деліктів [2, с.209].

В адміністративному судочинстві України поняття та зміст поняття суб'єкти та учасники не є тотожними. Учасники судового процесу – це сторони, треті особи, їх представники, секретар судового засідання, помічник судді, судовий розпорядник, експерт, свідок, експерт з питань права, спеціаліст, перекладач, які здійснюють свої процесуальні права, а також виконують обов'язки в судовому адміністративному процесі [3, с.104]. До суб'єктів, окрім вищенаведених учасників, відносять також суд.

З наведеного вбачається деяка термінологічна неузгодженість між дефініціями суб'єкт та учасник в окремих провадженнях адміністративного процесу. Вважаємо, що в дисциплінарному провадженні на даному етапі дослідження дискусія щодо вірності застосування термінів (суб'єкт, учасник) не має вагомого значення, проте потребує подальшого дослідження та узгодження.

Усіх суб'єктів дисциплінарного провадження, в свою чергу, можна було б поділити на таких: лідируючих - керівників, що уповноважені накладати дисциплінарні стягнення; зацікавлених осіб, щодо яких здійснюється службове розслідування щодо притягнення їх до дисциплінарної відповідальності; а також допоміжні – особи, які здійснюють службове розслідування, потерпілі, свідки, перекладач, адвокат, експерт тощо. Аналіз законодавчих актів дозволяє розмежовувати спеціальний і загальний суб'єкт дисциплінарної відповідальності. Так, загальним суб'єктом виступає працівник, на якого розповсюджуються норми про дисципліну: правила внутрішнього трудового розпорядку, Кодекс законів про працю України. Спеціальний суб'єкт – працівник, який може нести дисциплінарну відповідальність згідно спеціальних нормативно-правових актів – статuti, положення, закони. Спеціальна дисциплінарна відповідальність працівників характеризується більш суворими санкціями та більш широким змістом дисциплінарного проступку. Зокрема, для деяких категорій працівників в їх трудові обов'язки включені вимоги морального змісту. Ними можуть бути судді, державні службовці, прокурори тощо. Недотримання таких норм моралі не лише під час роботи, але й в побуті може бути підставою щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності, в тому числі й звільнення з роботи [4, с.185].

Варто зазначити, що суб'єкт дисциплінарної влади – це певна посадова особа та орган, уповноважені на порушення дисциплінарної справи, її розгляду та наступного винесення по ній рішення. С.С. Ковальов, аналізуючи погляди вчених виділяє таких суб'єктів дисциплінарного провадження: суб'єкти дисциплінарного звинувачення (перш за все керівники структурних підрозділів), дисциплінарного захисту (як правило, особи, щодо яких порушено дисциплінарне провадження, їх захисники (наприклад, адвокати), вирішення дисциплінарних справ (суб'єкти дисциплінарної влади – керівники організації, їх заступники – особи, від яких залежить прийом на роботу працівника), санкціонуючі застосування стягнень (профспілкові організації), забезпечуючі виконання дисциплінарних санкцій (як правило, здійснюється самим суб'єктом дисциплінарної влади, або згідно його розпорядження, наприклад, працівник канцелярії, бухгалтерії чи кадрів, секретар керівника чи керівник структурного підрозділу), сприяючі дисциплінарному провадженню (свідки, експерти,

поняті, перекладачі). Запропонована класифікація є досить зваженою, адже відображає коло осіб, залучених до дисциплінарного процесу [5, с. 354].

Суб'єктом дисциплінарної відповідальності в сфері державної служби виступає державний службовець, що вчинив дисциплінарний проступок, а учасниками дисциплінарного провадження виступають особи, що відповідно до законодавства здійснюють чи залучаються до реалізації дисциплінарного провадження. Необхідно підкреслити, що недостатній рівень нормативного врегулювання повноважень, поняття, класифікації учасників дисциплінарного провадження виступає відчутною прогалиною теперішнього законодавства про державну службу. Указане призводить до розширення їх повноважень і як наслідок до неправомірного їх застосування. Перелік учасників дисциплінарного провадження відносно спеціалізованих видів державної служби (наприклад, органи внутрішніх справ, Збройні сили України) у загальних рисах окреслено у належних Дисциплінарних статутах. Проте у Законі України «Про державну службу» зазначено лише одного учасника дисциплінарного провадження, який уповноважений накладати дисциплінарні стягнення на держслужбовця. О.Д. Новак пропонує закріпити в зазначеному законі дефініцію учасників дисциплінарного провадження щодо державних службовців та включити до їх переліку таких осіб, що виконують обов'язки та реалізують права. Систему таких учасників вчений пропонує розкрити таким чином: 1) суб'єкт, щодо якого здійснюється дисциплінарне провадження; 2) суб'єкти, що здійснюють дисциплінарний захист; 3) суб'єкти, що здійснюють службове розслідування; 4) суб'єкт, що наділений повноваженнями дисциплінарної юрисдикції (розглядати та вирішувати справи, ініціювати накладення стягнень на держслужбовців). До окремої категорії необхідно віднести осіб, що сприяють здійсненню дисциплінарного провадження [6, с. 75-76].

Л.М. Корнута виділяє такі суб'єкти дисциплінарного провадження щодо державного службовця: 1) суб'єкт, що наділений повноваженнями застосовувати дисциплінарні стягнення (зокрема, суб'єкт дисциплінарної влади); 2) суб'єкти, уповноважені на дисциплінарне обвинувачення; 3) суб'єкти щодо яких уповноваженими органами здійснюється дисциплінарне провадження; 4) суб'єкти, уповноважені на дисциплінарний захист; 5) суб'єкти, що сприяють здійсненню дисциплінарного провадження (свідок, потерпілий, спеціаліст, експерт, перекладач) [7, с. 37].

Перелік суб'єктів дисциплінарного звинувачення корелюється з правовим статусом працівника, який здійснив вчинення адміністративного проступку. Так, наприклад, Законом України «Про Дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України» встановлено, що до осіб начальницького і рядового складу органів внутрішніх справ дисциплінарні стягнення можуть застосовуватися начальником, тобто особою начальницького складу, що має право видавати розпорядження та накази, а також накладати дисциплінарні стягнення, застосовувати заохочення або підіймати відповідні клопотання перед старшим прямим начальником [8, с. 81].

Основними нормативним актами, які здійснюють регламентацію правовідносин дисциплінарного провадження щодо працівників Бюро економічної безпеки України є такі: Конституція України, Закон України «Про Бюро економічної безпеки України», Закон України «Про державну службу», Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», Кодекс законів про працю України, Положення про проходження служби особами, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, затверджене постановою Кабінету Міністрів України № 1333 від 29 листопада 2022 р., Положення про дисциплінарну комісію Бюро економічної безпеки України, затверджене Наказом Бюро економічної безпеки України № 15 від 24 січня 2022 року тощо [9, с.311].

Законом України «Про Бюро економічної безпеки України» визначено, що директор Бюро економічної безпеки України уповноважений на застосування дисциплінарних стягнень на осіб, що мають спеціальні звання центрального апарату в структурі бюро економічної безпеки, проте на підставі рішення дисциплінарної комісії. Водночас, керівник територіального у правління бюро економічної безпеки уповноважений на застосування дисциплінарних стягнень до осіб, що мають спеціальні звання територіального управління бюро економічної безпеки, проте також на підставі рішення дисциплінарної комісії.

Варто зазначити, що з метою розгляду питань щодо необхідності застосування дисциплінарних стягнень щодо працівників бюро економічної безпеки України створюється спеціальна дисциплінарна комісія у складі 7 осіб. (3 працівники бюро економічної безпеки України, 3 особи, визначені радою громадського контролю при установі та 1 особа, визначена радою бізнес-омбудсмена України).

Указана дисциплінарна комісія згідно результатів службового розслідування підрозділу внутрішнього контролю бюро економічної безпеки України уповноважена на оформлення висновку щодо наявності у діях працівника бюро економічної безпеки України дисциплінарного проступку та щодо підстав притягнення до дисциплінарної відповідальності з одночасним визначенням певного рекомендованого виду дисциплінарного стягнення.

На підставі вказаного рішення дисциплінарної комісії дисциплінарне стягнення щодо працівника центрального апарату, керівника територіального управління бюро економічної безпеки, а також його заступників уповноважений застосовувати директор бюро економічної безпеки України. Водночас, до працівників територіального управління уповноважений застосовувати стягнення керівник територіального управління бюро економічної безпеки України.

Необхідно підкреслити, що рішення керівника територіального управління зазначеної установи щодо застосування дисциплінарного стягнення підлягає оскарженню до директора бюро економічної безпеки України чи одразу до суду. Рішення директора бюро економічної безпеки України щодо застосування дисциплінарного стягнення підлягає оскарженню одразу до суду.

З наведеного вбачається, що основними суб'єктами дисциплінарного провадження щодо осіб, які мають спеціальні звання бюро економічної безпеки України є такі: 1) суб'єкт, наділений повноваженнями накладати дисциплінарні стягнення; 2) суб'єкт, наділений повноваженнями здійснювати дисциплінарне розслідування та скласти висновок щодо наявності чи відсутності у діях працівника бюро економічної безпеки України дисциплінарного проступку; 3) суб'єкти відносно яких здійснюється провадження; 4) суб'єкти, що представляють та захищають права та інтереси інших осіб; 5) суб'єкти, що сприяють здійсненню дисциплінарного провадження; 6) суб'єкти, що наділені повноваженнями перегляду рішення про накладення дисциплінарного стягнення.

Отже, основними нормативним актами, які здійснюють регламентацію переліку суб'єктів дисциплінарного провадження щодо осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України, є такі: Конституція України, Закон України «Про Бюро економічної безпеки України», Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», Положення про дисциплінарну комісію Бюро економічної безпеки України, затверджене Наказом Бюро економічної безпеки України № 15 від 24 січня 2022 року тощо.

Суб'єктами дисциплінарного провадження щодо осіб, які мають спеціальні звання Бюро економічної безпеки України є такі: 1) суб'єкт, наділений повноваженнями накладати дисциплінарні стягнення (директор бюро економічної безпеки України, керівник територіального управління бюро економічної безпеки України); 2) суб'єкт, наділений повноваженнями здійснювати дисциплінарне розслідування та скласти висновок про наявність чи відсутність у діях працівника бюро економічної безпеки України дисциплінарного проступку (дисциплінарна комісія, підрозділ внутрішнього контролю); 3) суб'єкти, щодо яких здійснюється провадження (працівник бюро економічної безпеки України, що вчинив дисциплінарний проступок); 4) суб'єкти, які представляють та захищають права та інтереси інших осіб (адвокат особи, що вчинила дисциплінарний проступок); 5) суб'єкти, що сприяють здійсненню дисциплінарного провадження (свідок, потерпілий, експерт, спеціаліст, перекладач); 6) суб'єкти, що наділені повноваженнями перегляду рішення про накладення дисциплінарного стягнення (рішення керівника певного територіального управління бюро економічної безпеки щодо застосування конкретного дисциплінарного стягнення підлягає оскарженню до директора Бюро економічної безпеки України чи одразу до суду. Рішення ж директора бюро економічної безпеки України щодо застосування відповідного дисциплінарного стягнення може бути оскаржено одразу до суду).

Список використаних джерел:

1. Демський Е.Ф. Адміністративне процесуальне право України : навч. посіб. К. : Юрінком Інтер, 2008. 496 с.
2. Колпаков В. К., Гордєєв В. В. Теорія адміністративного проступку. Монографія. – Х.: Харків юридичний, 2016. – 344 с.
3. Гордєєв В. В. Науково-практичний коментар ст. 42–60 Кодексу адміністративного судочинства України. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар. Вид. 2-ге, перероб. та доп. / за заг. ред. професора, академіка Академії наук Вищої школи України М. М. Ясинка. Київ: Алерта, 2024. 780 с.
4. Мінка Т.П., Алфьоров С.М., Обушенко О.М., Заброда Д.Г. Адміністративне процесуальне право. Навч. посібник. За заг. ред. Т.П. Мінки. Дніпропетровськ: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. 2012, 278 с.
5. Ковальов С.С. Поняття та особливості дисциплінарного провадження: принципи, суб'єкти, стадії. *Форум права*. 2012. №2. С. 352 – 357.
6. Новак О. Д. Про учасників дисциплінарного провадження щодо державних службовців. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2013 № 6-3 том 1 С. 75 – 79.
7. Корнута Л.М. Суб'єкти дисциплінарного провадження щодо державного службовця: критерії визначення та необхідність законодавчого закріплення. *Правове життя сучасної України: матеріали Міжнар. наук. конф. проф.-викл. та аспірант. складу / відп. за вип. В. М. Дрьомін; НУ ОЮА, Півд. регіон. центр НАПрН України*. – Одеса: Фенікс, 2014. – Т. 1. – С. 36-38.
8. Коротких А. Ю. Система суб'єктів адміністративної юрисдикції в Україні та перспективи її розвитку. *Публічне право*. 2013. № 3. С. 77 – 84.
9. Крейтер А.О. Дисциплінарне провадження щодо працівників бюро економічної безпеки України: адміністративно-правове регулювання. *Право і суспільство*. 2024. № 1. С. 306 – 311.

